

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gl., za pol leta 8 gl. za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja nižanja cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četrstopenne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. — Opravištevno, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne stvari, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Reforme gledé učnega jezika na naših gimnazijah.

[Izv. dop.]

Ker je dr. Vošnjakova resolucija gledé srednjih šol v budgetnem odseku sprejeta bila, primeren je morda zdaj čas, premisliti, kako so gimnazije gledé učnega jezika uravnane, in kakih moramo izprememb želeči in tudi zahtevati.

Vzemimo najprej gimnazije, na katerih se vsi predmeti, razen slovenščine nemško učé. Tisti, kateri te gimnazije, večinoma od Slovencev obiskovane, za modro uravnane imajo, morajo prepričani biti, da slovenska mladina iz ljudskih šol toliko znanja nemškega jezika soboj prinese, da razume nemški uk na pr. v geografiji, matematiki, gramatiki itd. O tem pa mislim, da profesorji, ki imajo v prvem razredu na tistih gimnazijah opraviti, po lastnej izkušnji niso prepričani, še v Mariboru ne, kjer mladina po mestu dosta sliši nemško govoriti, nikar pa na pr. v Gorici, kjer po mestu skoro nič ni slišati nemškega govorjenja, kjer so tudi, to izprevidéši, ustanovili pripravljalni razred, v katerem le Slovenci urijo v nemščini, kot učenem jeziku goriške gimnazije. Koliko se doseže s tem razredom, ne vem, ali mislim vendar le, da mladini tudi še potem nemški učni jezik težave dela.

Kakšen upliv pa ima poduk, ki ga popolnem ne razume deček? Misel razložena, ki bi morala obtičati in ostati v učenčevem spominu, tam ne obtiči, je tedaj zanj izgubljena. Kdor je bolj marljiv in boljše glave, bode morda s povpraševanjem preiskovanjem in premišljevanjem si izkušal razjasniti, kar mu je nerazumljivo v knjigi ali v učiteljevih besedah. Večina pa bode zadovoljna s tem, da si bode

zapomnila nerazumljene besede od denes do jutri in potem jih pozabila. Človek še to lahko pozabi, kar je razumel, kaj bi ne pozabil tega, kar je le prazen zvok za njega. Nemški učni jezik tedaj v najugodnejšem slučaju obtežuje učenje pridnim in talentiranim učencem, tistim pa, ki so bolj srednje vrste pa je ovira; kar bi imeli natančno vedeti, le površno, netemeljito, slabo vedó, ko bi pa bili vse to v domačej besedi slišali in čitali, bi jim bilo ostalo. In ta borba z učnim jezikom nij še po prvem razredu končana, skozi vso nižjo gimnazijo traje, pri slabejših skozi vso gimnazijo, in kaj bi ne? Saj se na slabem temelji nič trdnega ne da sezidati. Tedaj je uravnava z nemškim učnim jezikom taka, da boljšim dijakom več truda in prizadevanja nalaga, slabjšim pa netemeljito, rekel bi luknjičasto znanje podeli. V tem obziru je na boljšem Nemec, ki poleg Slovenca gimnazijo obiskuje. Da pa mnogi Slovenci pri vsem tem tiste, ki so za Nemce vpisani, prekosijo, to se nam razloži, če pomislimo, da je kmetski sin vstrajnejši od meščanskega, krepkejšega duha in pogumnejši nasproti težavam, nego lehkomišeln, bolj razvajeni meščanski dečki; pomisliti tudi moramo, da je slovenski narod sploh zelo darovit. Tem lastnostim se imajo zahvaliti tisti Slovenci, kateri premagavši ovire, ki jim jih stavi gimnazijska uravnava, dosežejo svoj namen. Dokončavši tedaj gimnazijo, sprejeli so v sebe vseh pglavitnih znanostij temeljni uk, t. j. vse novo mišljenje, nov idealen svet. Ali vse to še nij v njih utrjeno, še nij popolnoma dozorelo. To se še le zgodi na vseučilišču.

Kakšna je ta skupnost novega mišljenja, ki jo izobraženost imenujemo, pri Slovencih? Recimo, da je temeljita, vsestranska. Pomislimo pa to le: vsaka misel je navezana na besedo. Za življenje néma misel brez besede

nobenega pomena. Vse v šolah priučeno mišljenje in znanje je tedaj navezano na besedo, po kateri se je pridobilo, tedaj na nemško besedo. Kdor se na nemške gimnaziji in na nemškem vseučilišču izuči, tega mišljenje, kolikor se ga povzdiguje nad ozki krog domačega življenja, je nemško. Slovensko izobraženstvo je kot tako vse germanizirano.

Res, da se učé Slovenci materinščine skozi osem gimnazijskih let po 2—3 ure na teden. in se v njej lahko, če hočejo, toliko izurijo, da jo gladko pišejo; književno slovenščino gladko in čisto (ne po dialektu) govoriti je uže težavneje in ne posreči se vsakemu.

Gladko pisati in govoriti pa je mogoče le o bolj splošnih stvareh. Kakor hitro pa zajdemo na kako znanstveno polje, čutimo, da nij slovenske zaloge, iz katere bi zajemati mogli. Tedaj smo prisiljeni ali nemško govoriti, ali z nekako težavo nemške misli, ki jih zajemamo iz zaloge svoje izobraženosti v slovenski jezik prestavljati.

Razen spominov torej na ono dobo, ki je zora našega življenjskega dneva, nam je duh germaniziran, bolj ali menj, kakor smo se manj ali bolj privadili nemško svojo izobraženost prestavljati v slovensko obliko.

Mi bi pa radi bili nepotujčeni izobraženi Slovenci; mi bi radi da bi se vse poslopje izobraženosti v nas sezidalo na podlogi domače besede, ki je zdaj v kot potisnena, mi bi radi o vsakej stvari znali tako gladko govoriti slovensko, kakor zna izobražen Nemec nemško. To bi dosegli ko bi imeli slovenske srednje šole in tudi slovensko vseučilišče. Ali — zdaj pride ta nesrečni: ali! Vseučilišča vsaj zdaj še ne moremo svojega imeti, o tem se je lani dosti (morda še preveč) pisalo. Na razpolaganje nam je torej le nemško vseučilišče. Kdor pa hoče uspešno lotiti se vseučiliščnih študij

Listek.

Nova slovenska knjiga.

Te dni je izšla v Ljubljani iz tiskarne Kleinove in Kovačeve nova slovenska knjiga, ki je vrlo zanimiva in vsega priporočanja vredna iz dveh razlogov. Prvič je vredna, da se po Slovenskem razširi zlasti mej tistimi, katerim je namenjena, zaradi tega, kar v sebi ima in uči: namreč slovensko uradovanje naših županov. Drugič pa nas vse knjiga zanima zaradi izborne čistote nje slovenskega jezika in je v tem oziru tako vestna, da jo bode ravno zaradi jezika in čiste slovanščine rad in s pridom čital vsak izobražen Slovenec, zlasti pa vsak, ki hoče ali ima slovenski jezik pisati, tudi če ga priprosta vsebina knjige sama ne sebi ne mika. V mislih imamo namreč knjigo, ki smo jo uže zadnjič v svojem listu imeno-

vali: „Nauk slovenskim županom, kakó jim je delati, kadar opravljajo domačega in izročnega področja dolžnosti“, spisal Anton Globočnik, c. kr. okrajni glavár, Fr. Jož. redú vitez; na slovenski jezik prelóžil Fr. Levstik; založila in prodajata (po 1 gld., s pošto po 1 gld. 5 kr.) Klein in Kovač (Eger) v špitalskih ulicah št. 5.

Prvič bode služila knjiga, kakor smo rekli, županom za olajšano slovensko uradovanje. Pisana je v originalu od praktičnega veščaka, c. kr. okrajnega glavarja, ki ima sam uže več let z županstvi dan na dan opravka, torej mu je stvar dobro znana in so mu potrebe županskega uradovanja znane. Občno razlaganje županskega dela se sicer v tej knjigi opira na kranjski občinski zakon, ali ker v občinskem upravljanju nij posebno velike razlike n. pr. mej kranjskimi in štajerskimi deželnimi zakoni, lahko bode iz itak

znanega si deželnega zakona samega vsak župan sam izpoznal, kje se mu je treba nekoliko drugače obračati, nego-li knjižica velevala. Zatorej bode knjiga res vsem slovenskim in ne le kranjskim županom prav prišla, vzlasti, ker je nje praktični del (obrazci ali formulari) urejen tako, da vsem zadostuje. Noben župan na Slovenskem se torej odslej ne bode mogel izgovarjati, da ne zna slovenski uradovati, ker po tej knjigi se lahko nauči kar gredoč, ker mu je uže vse pripravljeno in na stol položeno, skoro le prepisavati mu je treba znati.

Drugič, rekli smo, je knjiga zanimiva zaradi čiste slovenščine, v katero je preložena, ali, da drugače rečemo, za to, ker jo je prelagal na slovenski jezik korenit jezikoslovec, ki ima pred jezičnim germanizmom večji strah, nego-li bog-nas-varuj pred križem. Zatorej je skrbno vsak stavek pretehtan, kako

Oznanilo.

Vsled dopisa c. kr. deželne vlade dné 15. t. m. št. 933 bode prihodnji ponedeljek, to je, 23. t. m. v Višnji gori živinski semenj.

(58—2) Mestna županiya.

Priporočilo.

Udano podpisani ima čast p. n. čestitemu občinstvu, ki obiskuje kavarne, naznanjati, da je po smrti prejšnjega kavarniškega najemnika g. Karla Favkal-a, prevzel

kavarno „zum Nordstern“

na kongresnem trgu št. 13,

ter prosi se zagotovilom točne postrežbe, izvrstne pijače in velike izbire političkih, humorističnih in ilustrovanih časopisov, za mnogobrojno obiskovanje.

Spoštovano

Boštjan Karl,

najemnik kavarne.

(55—3)

salonski
razkrojena
drva
in
premog
Najboljši
po najnižji ceni pri
A. Debevo, rimska cesta (Gradsko) 19.

(44—15)

Severno-nemški Lloyd

(Norddeutscher Lloyd)

v avstrijske državi koncesijonirana

parobrodna družba.

Direktna redna poštna parobrodna vožnja mej

Bremenom in Ameriko.

Poleg najnižje cene prevoznj in najsolidnejšega ravnanja s potniki, priporoča se za natančnejša pojasnila uradno potrjeno

Glavno zastopstvo severno-nemškega Lloydja za Kranjsko

R. Ranzinger,

(39—3)

speditur juž. železnice,

na dunajske cesti, št. 13 nova, v Ljubljani.

Sprejmo se zanesljivi agenti za okraje na Kranjskem.

Prsne in pljučne bolezni,

naj si bodo kakeršne koli, odpravi najgotovješe po zdravniškem ukazu pripravljeni

v Avstro-Ogerske, Nemške, Francoske, Angleške, Španske, Rumunske, Holandske in Portugalske varovani

Wilhelmov

snežniški zeliščni alop

od

Fran Wilhelma, lekarja v Neuenkirchnu.

Ta sok je izvrsten in posebno upliven pri bolečinah v vratu in prsih, hripi, hripavosti, kašlju in náhodu. Mnogo jih je, ki potrjujejo, da se imajo samo temu soku zahvaliti na prijetnem spanji.

Posebno pozora vreden je ta sok kot vračilo pri mogli in slabem vremenu.

Zavolj svojega vrlo prijetnega okusa koristi otrokom, in je potreba vsem na pljučah bolnim; potrebno sredstvo je pa pevcem in govornikom zoper nejasen govor in hripavost.

Oni p. n. kupci, ki želé pravi snežniški zeliščni alop, katerega uže prirej. jam od l. 1855., izvolé naj izrečno zahtevati

Wilhelmov snežniški zeliščni alop.

Navod se pridodá vsakej sklenici.

Jedna zapečatena izvorna sklenica velja 1 glđ. 25 kr., ter ima zmirom frišno

Fran Wilhelm, lekar v Neuenkirchnu (Nižje Avstrijsko).

Zavej se računa 20 kr.

Pravi Wilhelmov snežniški zeliščni alop imajo tudi samo moji gg. kupci:

V Ljubljani: Peter Lassnik;

Anton Leban, lekar v Postojni; **Karel Šavnik,** lekar v Kranji; **Fr. Wach,** lekar v Metliki; **Dom. Rizzoli,** lekar v Novem mestu.

P. n. občinstvo naj zmirom zahteva osobito Wilhelmov snežniški zeliščni alop, ker tega samo jaz pravo izdelujem, in ker se izdelki pod imenom Julius Bittnerjev snežniški zeliščni alop samo nevredna posnemanja, pred katerimi jaz posebno svarim.

Ogersko-francosko zavarovalno delniško društvo

(Franco-Hongroise)

z delniškim kapitalom

8 milijonov gold. v zlatu ali 20 milijonov frankov,

na katere je **4 milijone gold. v zlatu ali 10 milijonov frankov**

v gotovini vplačano in deloma v prioritetnih od države garantiranih obligacijah, kakor tudi v družih sekuriteta, deloma tudi pri prvih deželnih denarnih zavodih s kratko odpovedjo naloženo, je v celej avstro-ogerske državi svoje delovanje uže pričelo, ter

zavaruje

1. zoper škodo po ognji, streli, ter eksploziji po sopuhu in plinu.
2. proti chômage, to je, škodo po odvetji dela ali izgubitvi dohodkov vsled požara in eksplodiranja.
3. zoper škodo po toči.
4. če se je zrkalo utrla.
5. zoper škodo pri prevažanju po suhem in po vodi.
6. na valove, to je, pošiljatve vrednostnih papirjev vsake vrste, gotov denar itd. s pošto po suhem in po morji.
7. na človeško življenje, na glavnice sè anticipativnim vplačanjem zavarovane svote ali brez njega, na rente in pokonino, kar se plača po smrti ali ob življenji zavarovanca, tako tudi na balo.

Znatna delniška glavnica družbena daje zavarovancem popolno poročstvo, da bode družba izpolnjevala prevzete dolžnosti. Družba se bode trudila sè strogo pravičnim postopanjem, s točnim in koulantnim izvrševanjem in izplačevanjem vsake škode opravičiti si zaupanje p. n. občinstva, ter bode onim, ki se hoté zavarovati, dovolila vse poboljške, ki se strinjajo z načeli na takej podlogi delujoče družbe. Ponudbe v zavarovanje sprejema in vse po želji razjasnjuje podpisano glavno zastopništvo, glavna zastopništva v provinciji in tudi posebna zastopstva v vseh večjih mestih dežele.

V Gradci, dné 15. februarja 1880.

(59)

Glavno zastopstvo za Štajersko, Koroško in Kranjsko

v GRADCI, Radetzky-Strasse Nr. 8.

Črnogorska vlada nij še poslala svojega zastopnika Radonića a nazaj v Carigrad, za to je porta zahtevala, naj ga takoj pošlje, da se bode z njim samim glede mejnega vprašanja dogovarjala. Črna gora nij na to še ničesa odgovorila. Sicer se pa čuje, da bodo zapadne vlasti skupno opominjale Turčijo, da ne bode še dalje zavlačevala črnogorsko-turškega mejnega vprašanja.

Velevlasti Nemška, Angličanska in Francoska so **Rumuniji** 20. t. m. naznanile, da jo tudi priznajo kot neodvisno državo, pa da upajo, da bode svojo postavo od 25. okt. 1879 (o enakopravnosti judov) liberalno izpolnjevala. — Nemški listi pri tej priliki Rumuniji na srce govoré, naj varuje Dunav, da ne postane slovanska reka, naj se varuje zveze z Rusijo itd.

Papež je 20. t. m. praznoval obletnico svojega imenovanja papežem. Kardinalom, ki so mu prišli čestitat, je omenil papež tudi napada na ruskega carja ter izrazil svoje veselje, da je božja roka čuvala blazega vladarja in njega rodbino.

Pruski deželni zbor se je s kraljevim ukazom odložil do družega delavnika po sklepu zdanjega zasedanja „rajhstaga“, oziroma do 20. majnika.

V **angleškej** zgorenej zbornici je vojvoda Argyll ostro zavračal vladno politiko v Afganistanu, — afganistanska vojna je osramotila britsko ime. Cranbrook je vladno zagovarjal, in dejal, da je bil oni (Rusija), ki je imel ključ do Indije, nezvest, za to mu je Anglija vzela ključ, ter zasedla afganistanske soteske, katerih ona ne misli več izpustiti. Onih famoznih pisem, katere so baje Angleži našli v Kabulu, in ki Rusijo baje da kompromitirajo, nehée vlada tudi zdaj zbornici razglasiti. Tudi Beaconsfield se je branil in dejal, da Anglija ne bode več iz rok pustila Afganistana, ki so vrata v Indijo.

Domače stvari.

— (Zidanje sobane za porotne sodbe.) Pred nekaj tedni je posebna komisija tukaj v Ljubljani razgledala inkvizicijsko hišo in poleg nje stoječa k njej spadajoča poslopja zaradi zidanja primerne sobane za porotnega sodišča obravnavanja. Slišali smo, da se misli po zdanjem črteži pri novem prezidanji hiše narediti sobana za porotnega sodišča obravnavanja, katera bi obsegala za 300 ljudij prostora; dalje se bode naredila sobana za navadne sodniške obravnave; jedna soba za porotnike, jedna soba za sodišče, jedna za državnega pravdnika, jedna za zagovornika, jedna za priče in jedna za zatoženca, dalje pet sob za kancelije državnega pravdnika. Stroški so preliminirani na okolo 30.000 gld.

— (V ljubljanskem mestnem zboru) se je v zadnji seji v petek obravnaval opra-

vilni red za loterijsko posojilo. Dr. Ahačič je predlagal, naj bi se vsako leto od čistega dobička vzelo 10 % za vstanovljenje rezervnega zaklada tako dolgo, da bi narasel na 50.000 gl. Dr. Ahačič želi ta rezervni zaklad za to, ker se boji, da ne bi bilo meščanom treba denes ali jutri po dokladah plačati kako izgubo. Predlog ta pa pri večini nij obveljal. Odbornik Regali je nasvetoval, da se izžrebane srečke razen v nemškem dunajskem in ljubljanskem uradnem listu objavé tudi v kakem slovenskem časopisu. Predlog se sprejme in objavile se bodo, kakor pravi župan, v „Slovenskem Narodu.“ G. Regali nadaljenasvetuje, naj bi se v opravljenem redu, kateri določuje, da se ima ves denar naložiti v hranilnici, postavile mesto „hranilnice“, besede „pri domačem denarnem zavodu“. Ta predlog pa ne obvelja. Potem se ves opravljeni red sprejme. Vitez Kaltenegger nasvetuje naj se nastavi mestni živinozdravnik s plačo 600 gld. in dvema petletnicama, konkurs pa naj se takoj razpiše. G. Regali néma nič proti temu, da se ustanovi služba živinozdravnika, ali on želi, da bi se konkurs razpisal še le z novim letom, kajti do tačas bosta dva domačina Ljubljana čena absolvirala živinozdravniške študije na Dunaji. Začasno pa nasvetuje g. Regali, naj opravlja ta posel dosednji provizorično nastavljeni živinozdravnik Kraft proti mesečnej nagradi 45 gl. A predlogi g. Regalija se ne sprejmo in obveljajo odsekov. (Menda uže mislijo nemška gospoda od večine spet kacemu tujcu to službo dati.) Seja se potem sklene.

— (Vreme.) Snega in mraza smo se znebili, ali do kacega celega solnčnega dneva doslej (ponedeljek popoldne to pišemo) v Ljubljani nijsmo še prišli, temuč vreme je mežavo ali pa deževno, takó da se je nadejati le spet snega in mraza, če se skoraj ne izpremeni.

— (Mej Zagorjem in Savo) je bila železnica 20. t. m. nekaj časa zaprta, ker so bile neke skale z vrha zvalile se na železnični tir, in je precej časa trajalo predno so jih odpravili. Zato je imel brzovlak od tu na Dunaj zamudo.

— („Jugoslavjanskega stenografa“) prvi broj, godine IV., izšel je ravno kar v Sofiji. Obseg mu je: „K'm našitě počitaemi čitateli v Blgarija. — Nauka za blgarskata stenografija. (Uvod — glava I. — Azbuka — Pravopisanje — Glasnitě — E — A — I.) — Kratka slovnica bolgarskega jezika. (Za Slovence priredil A. Bezenšek.) Prvi del. I. O pismenkah. II. Glasoslovje. III. O odnošenju bolgar-

ščine k slovenščini. — Po Dunavu. (Odlomak iz potupisa „Od Triglava do Balkana“) Napisao Ant. Bezenšek. — Različni stenografičeski izvēstija. — 16 strani. Priloga: Šumi Marica — Nauka zu stenografijata. — Dan Slavjanski. (Simon Jenko.) — Po Dunavu. (Stenogram.) — Vestnik — 8 strani. — Priložena je še tej številki brošura z 12 stranmi: „Prvo predavanje na stenografijata v Bolgariji.“ Za saštota i polzata na stenografijata, od A. Bezenška. Sofija v pečatnicata na vēstnik „Vitoša“ 1880. Ker se v „Jugoslov. stenografu“ daje prilika nam Slovincem naučiti se bratskega nam jezika bolgarskega, naj nihče ne opusti naročiti se na list, kateri nas seznani s stenografijo in jezikom bolgarskim. Cena mu je celoletna le 2 gl., ter se naj pošilja pod naslovom: J. Naglič & E. Bezenšek v Zagrebu (Petrinjska ulica, 21.)

— (Pojasnilo.) V odgovoru „župniku od Škofje Loke“, ki se je v „Slov.“ tako naznanil, nikakor nij misliti na loškega mestnega župnika, ki se v te prepire nič ne meša. Tudi jaz se več ne bom prepiral za cecilijansko reč, delal pa še, dasiravno se s tem (kakor pravi „star, skušen župnik“ v zadnjem „Slovinci“) v veliko nevarnost postavim, če bo toča pobila. Aljaž.

Poslano.

Izpred sodišča v Gradci. Dnó 17. febr. je bila pred graškim sodiščem sledeča zanimiva obravnava:

Krčmarja Jožefa Raberja v Rabenbergu obišče 15. nov. p. l. dacar Ant. Ulz, ter krčmarju reče, naj mu izkaže, koliko vina je iztočil od zadnje revizije. Krčmar Raber pelje dacarja v hram, kjer dacar najde pod koruzno slamo skrit uže do polovice iztočen sod vina. — Krčmar, zavoljo tega skritega vina na odgovor pozvan, se začetkom izgovarja, naposled se pa razsrdi in dacarju reče: „Vi nemate brez asistenta tukaj ničesa opraviti, in če se ne spravite od tu, vam bodem par klofut založil („ein Paar herunter hauen“). Krčmar temu razgovoru konec stori, ter dacarja zgrabi in siloma pred hramova vrata neprijetno postavi! Zavoljo tega surovega obnašanja se je imel krčmar Raber pred sodnijo v Gradci pod zatožbo javnega posilstva opravičevati in sodišče je krčmarja Raberja na tri mesece ječe obsodilo! Ta obsodba bi bila tudi gospodom krčmarjem in mesarjem po Kranjskem v svari len izgled toplo priporočiti, kajti tudi pri nas se mnogokrat surovosti nad dacarji doprinašajo, katere izvirajo deloma iz koristolovja, deloma iz nevednosti, kako grenke posledke imajo enake surovosti in skrivanje vina pred dacarjem. Naj bi tudi gospodje krčmarji in mesarji po Kranjskem ta lepi izrek k srcu vzeli, da „poštenje“ je Bogu in ljudem ljubo!

zikoslovne obraze, na konci zakaj piše v lokalu „i“ a ne „u“ in piše:

„Vém, da moj „i“ v tem skloni bode nekaterim zeló čez vóljo, posebno tacim, ki nam védno zabíčajo: blízajmo se Srbom! — Kdo se tega brani, kolikor se po razumi rés moremo blízati? Ali Srb je ta sklon do konca izgubil, in zató mu v njega mésto služi dajálnik: „u rodu, na selu.“ Ker tega Srb néma, a mí imamo še, hočemo li njemu na ljubáv zamétati, kar je starínsko in dobro? Če je takó, zavrzimo tudi svoje dvójstveno čísló (dual), da se priblížamo še bolj; kajti Srb ni tega néma. Sploh je znano vsacemu, kdor kolikaj vé srbščine, da se jej v sklanjánji Slovén baš ne more blízati, ako bi se mu tudi hotélo. Mí govorímo in pišemo: „sokolom (den Falken), kotlom (den Kesseln), jelenom (den Hirschen); pri sokolih, pri kotlih, pri jelenih; sè sokóli, s kotli, z jeleni,“ a Srb ima vsem tem tríjem

sklonom samó jeden obraz: „sokolovima, kotlovima, jelenima.“ V rodílniki množstvenega čísla ženskega spola Slovén govórí: „grábelj, króšenj,“ a Srb: „grabáljâ, krošánjâ.“ Od ženskih samostálnikov, kakeršni so: „smrt, mísel, krí (krv),“ imamo v družílniki jedínstvenega čísla: „sè smrtjo, mísljjo, krvjó;“ a Srb: „smrti, misli, krvi,“ poleg: „smrcu, míslju, krvlju.“ Hočemo li tudi vse to v svojej knjígi predelati po srbškem obíčaji? — Zdí se mí, da tísti, kateri najbolj naganjajo: blízajmo se Srbom! te stvarí nijso dobro premislili. V starej dobi so bila vsa zdanja slovanska naréčja zeló blízú, če morebiti níj govóriló vse naše pleme nekđaj z jedním samím jezikóm; poznéje se je slovánščina razcepíla v ráznost, in to po trdnih pravílih, a ne samovóljno. Ali najvéčja razlíka se je rodíla potem, od kar je tujščina jéla zasekávati v nekđanji čísti govor. To nas učí, da se trudímo čístó slovanski pi-

sati vsi Slovani, ker samó takó si moremo naréčja razumno blízati, drugače nikakor ne. A izlasti nam Slovénom je priporočati, da se iznebódimo globókih rán svoje preperéle kránjščine ter osobíto gorénjščine. Ako to storímo, nas máhoma korák velíkánsk po naravnem póti pomákne mnogo blízje prave slovánščine, zatorej tudi blízje prave srbščine. Jedíni ta pót imamo priblíževanju, družega níkjér níj, dokler hočemo pisati slovénski.“

Na konci knjige je v „Slovničku“ polna torba jezikoslovnega znanja in razlaganja, iz katerega se bode vsak čítatelj, kateri se za čístó slovénščino zaníma, lehko mnogo učil. Tu in tam bi sicer imeli kakovo reč opomeniti, kjer se nam jezikoslovni Radamant preoster vidi, in kjer se nam zdí, da koncem ne bode njegova obveljala, vendar to bi nas zavélo v podrobnosti, v katere spuščati se pak níjsmo namenjeni.

mora dotičnega jezika biti ne le popolnoma zmožen, ampak tudi izurjen v posebnem jeziku (terminologiji) tiste stroke, katerej se kedo posveti. Te izurjenosti pa si, kakor izkušnja uči, ne pridobi nikdo po triurnem uku na teden tudi v osmih letih ne. Ako bi tedaj Slovenci iz popolnoma slovenskih gimnazij, na katerih so se le po 3 ure na teden nemščine učili, na nemška vseučilišča prihajali, oviralo bi jih pomankljivo znanje nemškega jezika v strokovnih študijah. S tem pa nij rečeno, da dobra glava tudi teh ovir ne bi premagala.

Pa še nekaj treba pomisliti. Šolske knjige za temeljito izobraženje ne zadostujejo. Gimnazijalec mora tudi druge knjige čitati, ki obširneje razpravljajo kar šola le kratko in jedernato uči. Če pomislimo, koliko imajo Nemci takih pomočnih knjig, moramo reči, da jih imajo Slovenci zelo zelo malo in tudi nij upati da bi jih kmalu kedaj imeli razmerno toliko kot Nemci. — Dalje je pomisliti, da bi Slovenci, ki bi, dovršivši svoje študije, ne bili popolnoma v splošnem oziru in gledé na svoje stroke nemškega jezika zmožni, ne bili porabljeni razen slovenske zemlje. Imamo pa zdaj inteligencije uže za eksport! Kaj tedaj sledi iz vsega tega? — Da je v sedanjih okolištinah želeči, naj Slovenec z gimnazije na nemško vseučilišče soboj prinese toliko znanja nemškega jezika, da bode zmožen, uspešno poslušati predavanja v posameznih strokah. To je pa le mogoče, ako se je nemško učil uže na gimnaziji tistih strok, v katerih se hodi na nemško vseučilišče dalje izobraževati.

Iz tega premišljevanja se nam pokaže, kako mora gimnazija na Slovenskem sedanjim okolištinam primerno uravnana biti. Dečku prišedšemu iz ljudske šole in neznajočemu nemškega jezika mora se poduk podati v slovenskem jeziku; mladenič, ki ima oditi na nemško vseučilišče mora preučiti vse stroke, zaradi katerih se podajajo na visoko šole, v nemškem jeziku: germaniziranje mišljenja izobraženega Slovence, pri sedanjih okolištinah neogibno, se mora kolikor mogoče omejiti; tem trem namenom morajo gimnazije na Slovenskem gledé učnega jezika zadostovati. Po tem takem se bi morda pokazala tako-le uravnanje gimnazijskega poduka kot primerno: V višji gimnaziji je učni jezik nemški za vse predmete razen slovenščine in — veronauka, kajti teologije se nikdo ne hodi učiti na nemška vseučilišča (razen če gre kdo doktorstva iskati), naše domače bogoslovne šole pa se lahko vsak čas

v slovenske preuredijo, če se le na merodajnem mestu boče. Ker v nižjo gimnazijo iz ljudske šole nikakor ne more slovenski deček za nemški poduk potrebnega znanja nemškega jezika s soboj prineči, naj se vsi predmeti na nižji gimnaziji v slovenskem jeziku učé; nij mogoče trditi, da je deček, ki se je v prvem razredu zemljepisja (razmerno najtežjega predmeta!) v nemškem jeziku učil, v drugem razredu uže sposoben tudi botanike se v nemškem jeziku učiti, v tretjem pa da je zmožen uže vse predmete po nemškem uku razumeti. To je čudna logika, — in vendar je ta logika vodila tiste moze, ki so sedanje tako imenovane slovenske paralelke po kranjskih gimnazijah ustvarili. Višja gimnazija je obširneje, temeljiteje in znanstvenije ponavljanje nižje. Ako se Slovenec preuči nižje gimnazije s slovenskim podukom, navzame se elementov vseh poglavitnih znanosti v materinem jeziku, dobi tedaj naravno, torej dobro podlogo vsemu daljšemu izobraževanju. Ako se mej tem časom po pametnem uku nemščine in z učenjem nemške terminologije poleg slovenske za to skrbi, da postane zmožen v petem razredu nemški poduk razumeti — in to nij nemogoče — potem je gimnazija, mislim, našim sedanjim razmeram primerno uravnana. Omeniti je le še, da bi se grščina v tretjem razredu morala uže nemško učiti začeti, ker ne kaže da bi se prvi del grške gramatike, oblikoslovje, učilo slovensko, drugi del, sintaksa, pa nemško; zato pa bi pri prestavljanju iz latinskih klasikov tudi na višji gimnaziji slovenščina se ne smela nikakor ne izključiti, kajti potrebne nemške gramatične terminologije se pri grščini privadi in primerno je, da se prestavljanje, ki nij, kakor je to pri drugih predmetih, samo ponavljanje tega, kar se je v nižji gimnaziji vzelo, ampak je le uporabljanje in razširjanje v nižji gimnaziji pridobljenega znanja, da se tedaj to prestavljanje tej podlagi primerno vrši v slovenščino.

Kar se tiče učenja nemščine, bi se dalo s pametno metodo veliko več doseči nego se zdaj doseže. Ali zdaj je ta nauk tako urejen, da učitelj smatra učenca za Nemca ne za Slovence, kakor da bi jim jezik znan bil in bi si ga le morali nekoliko olikati, ne pa popolnoma iz nova se ga naučiti.

Tudi glede učenja slovenščine bi bilo nekaj omeniti. Našoj mladini se mora priložnost dati na obširnem slovanskem jugu si bodočnosti iskati. Uže zaradi tega je treba, da se v

slovenskih urah nauče slovenski dijaki tudi hrvatsko-srbskega jezika. To modro zahteva uže osnovni gimnazijski načrt. V ta namen pa je treba, da se od vsakega, ki iz slovenščine profesorsko preskušnjo dela, zahteva znanje hrvatsko-srbskega jezika in literature.

Potrebnih knjig za tako urejene gimnazije res da še nímamo vseh, ali če bode ministerstvo se obrnilo do zmožnih učiteljev in jim naročilo po zgledu dobrih, potrjenih nemških slovenske prirediti, imelo jih bode kmalu.

Vse to, se ve da, velja le o gimnazijah za Slovence, na Nemce ali take, ki hočejo biti Nemci, nij se tukaj nič gledalo. Ako jih je le malo število, ne more se nanje gledati, ako jih pa je znatno število, ima vlada dolžnost za nje skrbeti po nemških paralelkah ali po posebnih nemških gimnazijah; ali da bi večina Slovencev trpela in nespametno bila odgojena zaradi manjšine — tega pravična vlada ne bode dopustila. — Sicer pa je vse to le moje mnenje; naj drugi tudi svoje povedó.

M.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 23. februarja.

Izjava naučnega ministra Conrada v budgetnem odseku, da je pripravljen zastopati interese vseh narodov, in da je to njegov program, — naredila je pri Čehih dober vtis, ker ne kaže „Stremayrovega duha“.

Sedemindvajset čeških profesorjev je poslalo ministerstvu protispomenico glede vseučilišnega vprašanja. V tej spomenici pravijo, da to nij zoper vednost, ako se branijo narodnostni interesi. Ti profesorji so se izjavili za ravnopravnost na vseučiliščih v Pragi, ki naj se razdeli in tako tudi akademski senat.

Hrvatski ban Mažuranič je torej res ministru Tiszi ostavko poslal in cesar jo je sprejel. Peštanski listi poročajo, da bode imenovan grof Ladislav Pejačević banom hrvatskim. Pejačević je človek za vse kar kdo hoče, za Raucha je bil Rauchovec, za Mažuraniča naroden, zmirom pa menda vsaj toliko Magjaron kolikor Hrvat.

Vnanje države.

O atentatu na ruskega carja časniki veliko pišejo, ali gotovega nobeden ne ve povedati, niti ne tega, kdo je dinamit v klet pod carsko palačo položil. Grozni nihilistični napastniki se znajo v tajnost skriti, da je strah. — Nemški časopisi, pozabivši svojega Hödelna in Nobilinga, porabljajo še zmirom to priliko, da psujejo na Rusijo in ruski narod, ki kot tak nij toliko kriv zločinstev posameznih izvrškov.

bi se bolje slovenski glasil. Prelagatelj sam pravi v predgovoru:

„S to knjižico sem se obilo trudil, a vendar najbolje čutim sám, kolikrat bi se kaka stvar dala mnogo čistje in lépše povedati, nego li sem jaz mogel. Ali sodba o svojem déli ne pristoji meni; to je pôsel drugih móž, véšjih o jezici in tvarini. Ti sodci vém da ne pozabódo, kar sami živo čutijo, s kólikšno muko namreč tudi zeló opázen ter dovolj učen človek na slovénski jezik prelága uradno némščino, hodéčo po svojih posebnih póti, ter kóliko nam še nedostaje ustanóvičenih, obče vzprijetih beséd, potrebnih v tá ali ón pôjem, ki ima v Némcih uže izdavnaj svoje utrjeno vzrazilo. A naša najstrupóvitjša rana je tá, ker mí vedno ter vedno le sám besede pogréšno pletenčímo, ne da bi hodíli pó-nje ali v svojo staríno ali k drugim Slovanom. To je krivo, da nam se je zavrglo tóliko po némščini spakudránih, slovanskemu svojstvu do

konca protívnih beséd, često brez nikakeršne potrebe; kajti naméri se nam tudi tá neprijetnost, da novíh kujemo take beséde, ki so uže davno pred nami živéle ter živé še zdaj na slovanskem svéti, lepoobrázne, blagoglasne, o prvem razumne vsacemu. Oménil sem zadaj v „slóvníčki“ nekoliko taci, jezikoslovnih, brez potrebe in za potrebo zgrajénih nestvórov. Učiti se mnogo bolj slovanskemu jeziku in svojstvu, ne more nikdo preveč priporočati, osobíto ne pisateljem.“

Da je prelagatelj knjigo uže sam namenil tudi širjemu krogu nego pisatelj nje tvarine, vidi se iz njegovih besedij v predgovoru:

„Takísto se mi je bati graje, da je „slóvníček“ preobilo číslu beséd raztolmačil s preobšírnim ali preučénim jezikom. — To se je zgódilo zató, ker ta ponížna kmétska knjižica vrhu vse svoje prepróščíne po naključji morebiti vender pride v mnoge, zeló raznólične

roke. Nekateri Slovéní, mej njimi tudi župáni ter drugi boljši kmetje, ne rečem, da ne bí uže zdaj razuméli véčine mojih tolmačenih beséd; a nahaja se obílo domačinov, kateri jih zopet ne znajo, in tacim bi trébalo še véč tolmačiti. Poleg teh so mi na mislih bili pošteni slovénski uradniki, izučíviši se ob nemškem jezici, kateri bi radi prav delali, ako bi védeli. Tudi njim iz té knjižice pade káko zrnce. A ne bi resníce govóril, če ne povém, da so mi osobíto naši učenéjši móžje, tudi mladéníči in pisatelji često bili na umi, ter da v „slóvníčki“ nánje méritu in tam raznokaka jezikoslovna opómnja. Ta predgovor sám je največ le njim spisan. — Ako morebiti sem lúcal bob ob sténo, bodi sí! Vender mi njí žal te mrve pisanja, ker vém, da gládko brez nobene koristi zopet ne bode; sáj niti založníkoma njí bilo žal ni déla ní troškov.“

Potem razlaga Levstik nekatere svoje je-